

X. Platón a filosofie dějin

- A. Malé opakování z minula
- B. Platónovy ideje a dějiny
- C. Filosofie dějin
- D. Pojmy, problémy a témata filosofie dějin

X. A. Malé opakování z minula – filosofie umění a estetika

Platón a umění

- zásadní význam ideje krásy
- umění jako nápodoba nápodoby – nízký ontologický a epistemologický status
- politická cenzura umění

- umění jako projev božského nadšení
- Platón jako umělec

X. A. Malé opakování z minula – filosofie umění a estetika

1. Význam v rámci filosofie

- až od 18. století jako svébytná disciplína
- filosoficky méně důležitá disciplína

2. Blecha, 2002:

- s. 19 – estetika (nauka o krásnu) jako jedna z filosofických disciplín
- s. 44-45 – velmi stručný výklad o estetice formou otázek:
 - co je krásno?
 - vzniká krásno nápodobou nebo fantazií?
 - co musí mít umělecké dílo, aby bylo krásné?
 - co je vůbec umění?
 - existuje nějaká obecná „metodologie“ či „technika“ umělecké tvorby?
 - co všechno vnímáme jako krásné?

X. A. Malé opakování z minula – filosofie umění a estetika

3. Vymezení

- Estetika může být definována úzce jako teorie krásy nebo širěji jako teorie krásy a filosofie umění.

(*IEP*, Aesthetics, Barry Hartley Slater)

- ... estetika je filosofické zkoumání umění a krásy (nebo současného zástupného termínu za krásu, např. estetické hodnoty)...

(*SEP*, Plato's Aesthetics, N. Pappas)

X. A. Malé opakování z minula – filosofie umění a estetika

- co je krása?
 - objektivní rys reality?
 - subjektivní pocit?
 - nejspíše vztah subjektu k objektu
- různé koncepce krásy
 - klasická (Platón, Aristotelés...)
 - idealistická (Platón, novoplatónismus)
 - krása = to, co vzbuzuje touhu a lásku
 - hédonistická
 - krása jako užitečnost/neužitečnost (!)

X. A. Malé opakování z minula – filosofie umění a estetika

- co je umění?
 - tradiční typ definice
 - umělecká díla něco reprezentují, něco vyjadřují, mají společné formální vlastnosti
 - moderní typ definice
 - institucionální – umělecké dílo je to, co bylo autorem vytvořeno se záměrem, aby to bylo prezentováno „uměleckému světu“
 - historické – uměleckým dílem je to, co je v určitém vztahu k určitým dřívějším uměleckým dílům

X. B. Platónovy ideje a filosofie dějin

1. žádná přímá spojnice

2. několik filosoficko-dějinných úvah

a. regres ústav (politických zřízení) – *Ústava VIII*:

i. aristokracie (ideální obec) →

ii. tímokracie („vláda cti“) →

iii. oligarchie →

iv. demokracie →

v. tyranida

b. civilizace a katastrofy

- přírodní katastrofy (povodně, narušení drah nebeských těles, nemoci)
- opakovaný rozvoj civilizačních a kulturních výtobytků
- cyklický chod dějin?

c. sepětí lidských dějin (spíše osudu člověka) s celkem kosmu

X. C. Filosofie dějin

1. Význam v rámci filosofie

- pojem u Voltaira (1756)

2. Blecha, 2002, s. 178:

- filosofie dějin je „pomocná“ disciplína filosofie
- začala se samostatně pěstovat až tehdy, kdy člověk začal reflektovat možnosti aktivního ovlivňování historických událostí a klást si otázky po principech a zákonitostech historického vývoje

X. C. Filosofie dějin

3. Vymezení

- Daniel Little, *Philosophy of History*, *SEP*
(<https://plato.stanford.edu/entries/history/>)
 - vzhledem k množství přístupů v rámci „filosofie dějin“ je nemožné podat jednu definici této disciplíny, která by byla adekvátní všem těmto přístupům
 - 2 obecná témata:
 - jsou dějiny posloupností příčinných vztahů nebo výsledkem provázaných lidských činů?
 - jak má historik propojit mikro-, mezo- a makrohistorickou perspektivu?
- Anthony K. Jensen, *Philosophy of History*, *IEP*
 - Dějiny (historie) jsou studiem minulého ve všech formách. Filosofie dějin zkoumá teoretické základy historické a historiografické praxe, jejich aplikací a sociálních konsekvencí.
 - nahodilost v dějinách X plán, příčiny historických událostí, jak zkoumat to, co už není, jaká je epistemologická hodnota svědectví atd.

X. D. Pojmy, problémy a témata filosofie dějin

- Daniel Little, *Philosophy of History*, *SEP*
 - sestávají dějiny z „velkých“ příčin (příp. z božské intervence) nebo spíše z činů individuálních lidí?
 - dějepis jako hledání příčin nebo...
 - ... jako zkoumání myšlenek, věr, sociálních podmínek lidí
 - nakolik minulost určuje naši přítomnost?
 - může být dějepisectví objektivní?
 - zkreslení kvůli původu pramenů, jejich dochování, výběru ze strany historika
 - lidské jednání (dnes i v dějinách) je spojeno s hodnotami – může historik podat hodnotově neutrální líčení (viz „dějiny píší vítězové“)?

X. D. Pojmy, problémy a témata filosofie dějin

- Daniel Little, *Philosophy of History*, *SEP*
 - mají dějiny jako celek nějaký smysl, směr, cíl?
 - např. realizace božského záměru, rozvoj humanity, vzestup lidské svobody, pokrok lidské racionality
 - regres – Hésiodovo líčení mýtických věků (viz také Platónova degradace ústav)
 - cyklické dění – Empedoklés, Platónovy katastrofy
 - progres (lineární koncepce)
 - Augustinus (kolem 400) – progres spasitelského působení Krista → poslední soud = konec dějin
 - A.-N. de Condorcet (kolem 1790) – pokrok lidského rozumu
 - W. G. F. Hegel (začátek 19. st.) – dějiny jako rozvoj ducha a rozšiřování lidské svobody
 - A. Comte (pol. 19. st.) – postup lidského myšlení od teologického přes metafyzický k vědeckému pohledu na věci